

A SZENTGYÖRGYVÁRI LIPICAI MÉNES

A kiadvány
az Agrárminisztérium
és
a Hungarikum Bizottság támogatásával készült.

AGRÁRMINISZTERIUM

Szentgyörgyvár, 2022.

A magyar ló

A honfoglaló magyarok lova kb. 140 cm marmagasságú, zömök testalkatú állat volt. Színe főleg fakó, egérfakó, és pej lehetett. A kalandozó hadjáratokkal kapcsolatos adatokból arra következtethetünk, hogy ez a jelentéktelen külsejű ló bámulatos menet-teljesítményekre volt képes. A középkorban feltehetőleg ez a kis testű, de igen erős, ürge és roppant kitartó lótipus adta az ország lóállományának döntő többségét. A honfoglaló magyarok által a Kárpát-medencébe behozott lótipust legalább a XII. századig idegen fajtabeütés nélkül tenyésztették.

A lótenyésztés országos jelentőségére számos Csikó-, Ló-, Mén-előtagú földrajzi név is utal (pl. Csikóspuszta, Csikóstóttös, Lókút, Lórév, Lovas, Lovasberény, Lovasfok, Lovászi, Lovászhetyén, Lovászpátóna, Ménfőcsanak, Méntelek). A magyar ló, mint hadművelési eszköz iránt évszázadokon át jelentős külföldi kereslet mutatkozott. A lókitvitelt már a X. században is vámokkal szabályozták, Szent László és Könyves Kálmán törvényei pedig megtiltották. Anjou uralkodóink és Mátyás idejében viszont rengeteg lovat vittek ki olasz és francia földre, s annak csak I. Ulászló, majd II. Lajos ismételt tilalmi rendeletei vetettek véget.

Kialakult magyar őshonos fajták

magyar hidegvérű

furioso north star

kisbéri félvér

hucul

noniusz

shagja arab

gidran

lipicai

A lipicai ló története

Kultúrtörténeti értékű, intelligens, a lipicai ló az energikus mozgás művésze.

Ahogy Márai Sándor nagyon beszédesen írja:

*„Valami él a lipicai lovak testében:
egyfajta előkelőség és nemesség,
valamilyen büntudatos kellemesség és ütemérzék.”*

A lipicai a mozgás művésze! Lipica, ki gondolná: hársfácskát jelent. A Trieszt melletti Opcinai fennsíkról indul e remek fajta története:

„...itt a legjobb lovakat tenyészék, melyek a császári udvar részére lesznek elővezetve. Ezek a legkiválóbb és legtűrőkéesebb lovak legyenek. Kemény és köves talajon járjanak ahol kevés fű nő...”
– szolt a parancs.

Tenyésztése a Karszt-hegységben kezdődött, majd tenyészterülete a Kárpát-medencébe vándorolt. Itthoni tenyésztését az 1800-as évek elejétől számoljuk. A napóleoni seregek elől háromszor kényszerült menekülésre. Eljutott Mezőhegyese, ahol szerepet kapott a helyi fajták kialakításában. Ám a mezőhegyesi „röghatás” miatt az erdélyi Fogarasra (1874) telepítették, majd (1912–1960) Bábolnán kaptak helyet egy fél évszázadon át. 1950-ben a lipicai hazatalál. 1961-ben pedig az egész állományt Szilvásváradra költöztetik, ahol a tájegység a legjobban hasonlít a fajta otthonára, Lipicára.

A lipicai vérvonal

Conversano (spanyol):

1767-ben született fekete mén **Conversano Senior** a Nápolyi herceg méneséből kerül Lipicára 1774-ben. A vonalból jelenleg 4574 Conversano Krabbe III-1 fedez Szilvásváradon.

Favory (Csehország):

1779-ben született fakó mén **Favory Senior** Kladruby ménesből került Lipicára 1783-ban. Szilvásváradon jelenleg Favory Allegra XXVI fedez.

Incitato (mezőhegyesi):

A törzsalapító spanyol mén 1802-ben Erdélyben született. 1815-től **Incitato Senior** már a mezőhegyesi lipicai kancákat fedezte. Később Mezőhegyesen 22 törzsmén fia fedezett az elkülönített Incitato ménesben. A törzsből jelenleg a ménes saját tenyésztésű 3762 Incitato XIII – 2 és 4325 Incitato XIII-22 törzsménje fedez Szilvásváradon.

Maestoso (spanyol):

1773-ban született **Maestoso Senior** szürke spanyol mén Kladrubyból Favory Seniorral utazott Lipicára 1783-ban. Szilvásváradon jelenleg a Piberben tenyésztett 4969 Maestoso Bellamira – 37 fedez.

Neopolitano (Nápoly):

1790-ben született **Neopolitano Senior** pej mén, megvásárlása után került Lipicára. Jelenlegi törzsmén Neopolitano Allegra.

Pluto (spanyol):

1765-ben született **Pluto Senior** szürke mén a Dán királyi ménesből érkezett Lipicára 1772-ben. A ménesben a szlovéniai 4506 Pluto Steaka XVI (XXXIII tm) képviselte a vonalat utoljára.

Tulipán (Terezovac):

A magyar Tulipán vonal 1965-ben Karadjordjevo-ból importált fekete ménnel illeszkedett be a törzsmének közé.

Siglavý Capriola (arab):

A törzsalapító 1811-ben született szürke eredeti arab szülőktől Schwarzenberg herceg ménesében nevelt mén 1816-ban érkezett Lipizzára ahol törzset alapított. A törzset Szilvásváradon utoljára a Siglavý Capriola XIV-es mén képviselte.

Színe:

Általában szürke, de kisebb gyakorisággal előfordul a fekete, és a pej színváltozat is. Egyéb színek előfordulása gyakorlatilag kizárt.

Méretei:

Marmagasság bottal: 152-162 cm, szalaggal: 163-171 cm, övméret: 185-197 cm szárkörméret: 21-23 cm. A méretek tekintetében az egyes tenyészetek szintén mutatnak eltérést a fajtastandardtól. A legtömegesebb a szilvásváradi, a legkönnyebb a fogarasi és a lipizzai állomány.

Értékmérő tulajdonságai:

A barokk stílus klasszikus képviselője. Igen tanulékony, nagyon engedelmes, jó munkakészségű, kemény, ellenálló, nem túl nagy igényű fajta. Mozgása egyedülálló, ami ruganyosságában, akciósságban jut kifejezésre. Ausztriában a Bécsi Spanyoliskola kizárólag lipicai ménekkel mutatja be világhírű produkcióját. Magyarországon elsősorban fogatló, Abonyi Imre, Bárdos György, Lázár Vilmos fogathajtó világbajnokok mind lipicai lovakkal érték el sikereiket.

Különleges értéke, hogy 400 éve fajtatisztán tenyésztik.

A ménes története

Forgács Zoltán alapítója és tulajdonosa a ménesnek. A tenyésztést egy Favory XXIII-40 es apaságú kancával, Favory Fámával kezdte **1998-ban**.

Fáma mellé sorban érkeztek a ménes többi alapító kancái:

- Maestoso XXXVIII-103
Madame
- Siglavy Jelmez
- Siglavy Rizikó
- Favory Regina, Neapolitani
XXII-9
- Siglavy Remény, Tulipán X-5
- Favory Bea,

Forgács Zoltán

- Favory Jáva – akik Banáról, Nagy Sándortól, Szakál Ferenctől, illetve Parti Imre tenyészetéből érkeztek Bálványosról.

1999-ben F.Jáva, a Siglavy Capriola XIV-47 Bagirával lett fedeztetve. Ez idő alatt a ménes Zalacsányból a Zalakoppányba költözött.

A 2000-es csikók:

- Madame csikó: Conversano Cecil, sz. kanca szürke
- Jelmez: Conversano Kokó sz. mén
- Rizikó: Conversano Capitany sz. mén
- Regina: Neopolitano Nelson sz. mén
- Remény: Tulipán Tina pej Kanca
- Bea: Masetoso Márk sz. mén
- Java: Siglavy Szultán sz. mén

2001-ben bővült a ménes kanca állománya Siglavy Jácinttal és Tulipán XIII-33-mal. Ebben az évben 6 csikó, 4 mén és 2 kanca született.

2002-2007 között:

2002-ben már csak a Conversano XXIV-el lett fedeztetve a kanca állomány és ebből 4 mén és 2 kanca csikó született.

A 2002-es évben már Conversano XXIV 10 kancát fedezett és ezen évtől a kancák létszáma 10-re stabilizálódott. A csikók eladásra kerültek, a mének egy része pedig ménszemlére és mén vizsgára ment. Ez alatt az öt év alatt Forgács Zoltán 2 fedezőmént adott a fajtának, mégpedig:

- Neapolitano Nelson 2005-ben, Neapolitano XXIII-9 es apától és Favory kancától
- Conversano Kemény 2006-ban, Conversano XXIV-es apától és Maestoso XXXVIII-54-es anyától (2002-ben jött)

2007-ben a Ménes Szentgyörgyvár községbe települt át, és innen az országosan megismert név, azaz a *Szentgyörgyvári Lipicai Ménes*. Itt már a lovak teljesen elszeparálva voltak, vagyis a kancaállomány 20 hektáros legelőn, a mének pedig az istállóban.

Ezzel egy időben alakult ki és tisztult le a tenyésztői cél, mégpedig a Fekete Lipicai. A szelekció a genetikailag hordozott fekete szín, valamint a fekete kancák ménesben hagyásával történt meg. A kan-

cák fekete ménekkel Maestoso Márkóval valamint Maestoso Báróval lettek fedeztetve, így alakult ki a ménes mai formája, amely Magyarország egyik legnagyobb fekete lipicai ménese, amely már 80%-ban saját tenyésztésű fekete lipicai tenyészkancákat, fekete fedező mént, és fekete utódokat mutat be.

2008-ban született és 2014-ben sikeres ménvizsgát tett Maestoso Mefisztó akinek a ménes saját tenyésztésű egyedeként 2022-ig 64 db tisztavérű lipicai csikója született.

*Maestoso Muhi
egy hetes, pej,
Mefiszto mén csikó*

2022-ben 2 db saját tenyésztésű tenyészménjelölt készül a következő évi ménvizsgára, Conversano Kalifa és Maestoso Mágus, hogy a történet folytatódjék...

Maestoso Mefisztó

Maestoso Mefisztó

A ménesekben a jó minőségű kanca állomány mellett meghatározó az apa állat, a fedezőmén szerepe. A már említett Bana Conversano-13-as állami fedezőmént egy Conversano XXIII-6 (XXIV-es törzsmén) valamint Incitató XIII-22 (XV-ös törzsmén) követte. A született csikók jó minőségűek voltak, de a ménes fenntartása miatt minden évjárat értékesítve lettek.

A ménes Szentgyörgyvára költözése után lett megvásárolva a fekete Maestoso Márkó nevű mén, aki már saját tulajdonba került, valamint bérelve lett a szintén fekete Maestoso Báró. Ennek a két fekete csődörnek az utódai alkotják a jelenlegi ménes gerincét.

Mivel Márkónak több mén csikója született, így nagyobb merítési lehetőség volt a következő tenyészállat kiválasztására. A csikók közül végül is Mefisztó lett a kiválasztott, aki 5 évesen sikeres mén vizsgát tett.

A Maestoso Báró után született fekete kancacsikók egy része pedig tenyésztésbe lett állítva, és a mai napig tenyésztésben vannak.

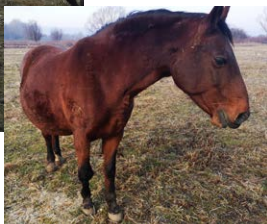
Négy éves fekete Mefiszto mén csikók

*Maestoso Mango
Három éves fekete Mefiszto mén csikó*

*Vemhes kancák a legelőn
2022 februárjában*

A mai ménés

Mefiszto csikók 2022-ben

Maestoso Marshall

Anya: Pluto Bizarr

Apa: Maestoso Mefiszto

Neapolitano Nóra

Anya: Conversano Fecske

Apa: Neapolitano Nomád

Maestoso Marika

Anya: Mestoso Bonita

Apa: Maestoso Mefisztó

Neapolitano Napóleon

Anya: Maestoso Mókus

Apa: Neapolitano Nomád

Maestoso Muhi

Anya: Conversano Fáma

Apa: Maestoso Mefisztó

Fogathajtó versenyek

A fogathajtás már az ókori görög Olimpiák versenyszámai között is szerepelt. Az első szakszerűen megörökített kocsiverseny Homérosz Iliászában olvasható. A kocsiversenysport a római császárok korában óriási méreteket öltött. 1970-ben tette hivatalos sportággá a Nemzetközi Szövetség (FEI), melynek határozata értelmében az első hivatalos Európa Bajnokságot 1971-ben éppen Budapesten rendezték, négyesfogathajtó kategóriában. Egynapos versenyeket főként bemutatás céljából rendeznek, sokszor amatőr hajtók részvételével. A megyei, területi versenyek és bajnokságok általában kétnaposak.

A versenyeket egyes-, kettes-, és négyesfogathajtó kategóriában rendezik. Maga a fogathajtás három versenyszámból áll. A díjhajtásban vizsgálják a hajtó és a ló kapcsolatát, különleges engedelmességi formulákat. Értékelik a ló ápoltságát, és a hajtóval való összképet is. Az akadályhajtásban egy meghatározott, szűk időn belül kell a versenyzőknek sikeresen célba érniük.

A legtöbb hajtó lipicai lovakkal dolgozik, mert hazánkban ennek a fajtának a tenyésztése a legelterjedtebb. Szentgyörgyváron az első fogathajtó verseny egy több település részvételével megrendezett rendezvény alkalmával lett megszervezve. Ekkor a fogathajtó sport bemutatása történt és a faluban egy felvonulás. A rendezvény sikeres megszervezése után a fogatosok fölvetették, hogy a jövőben szívesen jönnének versenyezni hozzánk. Forgács Zoltán vezetésével és az önkormányzat támogatásával azóta rendszeressé váltak a fogathajtó versenyek.

Részei:

- Akadályhajtás: Az akadályhajtás egy olyan látványos versenyszám, melynek során meghatározott alapidőn belül kell a versenyzőknek minél kevesebb hibaponttal célba érniük az akadályokkal teletűzdelt pályán.
- Vadászhajtás: A vadászhajtás lényege az akadályhajtáshoz képest annyiban változik, hogy kevesebb akadállyal teletűzdelt pályán történik, ezáltal gyorsabb, érdekesebb, izgalmasabb versenyszám. A leggyorsabb fogathajtó nyer, ám a bójákról levert labdák időbüntetést eredményeznek.
- Különböző bemutatók (négyes fogathajtás, dáma lovaglás, pusztá ötöshajtás, csikós bemutatók stb.)

Az első fogathajtó verseny 2007-ben

A megnyitó pillanata

Egy fogat a sok közül

*Felvonulás a faluban,
Szentgyörgyvár zászlajával*

...és a magyar zászlóval

Csikós bemutató

A 2013-as fogathajtó verseny

A verseny pillanatai

Eredményhirdetés

Csikós bemutató

Négyesfogat

Pusztai ötös

A 2020-as fogathajtó verseny

Megnyitó a huszárokkal

A verseny pillanatai

A verseny pillanatai

Bajnokavatás

Felvonulás az eredményhirdetéshez

2022. Lipicai lovas fesztivál

Bevonulás a huszárokkal

A verseny kezdetekor

A ménes lovainak, csikóinak bemutatása

A ménes lovainak, csikóinak bemutatása

Eredményhirdetés

Képiállítás az elmúlt évek fogathajtó versenyeiről

Felhasznált irodalom:

users.atw.hu/mlotenyesztes
www.lovasok.hu
lipicailo.hu
fogatsport.hu

Közreműködött:

Ádovics István polgármester
Forgács Zoltán, a Szentgyörgyvári Lipicai Ménes tulajdonosa

